

רשימת אהבה – דוד פישר

בשעת צהריים שבה תושבי ברלין עבדו במשרדיהם, אחרים סעדו את ארוחת הצהריים שלהם ורבים נוספים היו ספונים בבתיהם מוצאים מחסה מהקור החודר, באותה שעה בדיוק, הגיעו כמה מאות שוחרי תרבות ואוהבי קולנוע לבית הקולנוע "Delphi" במרכז העיר לצפות בסרט דוקומנטרי, ב"רשימת אהבה". הפסאדה של הבניין והאכסדרה המובילה לאולם מפואר, מזמינים ביותר, ומתכתבים עם רבים מבתי האופרה והתיאטרון באירופה.

כשהסרט התחיל התרגשתי כמו ילד. ילד קטן. ואולי כמו יוצר שמגיע להגשמת חלום. מסך ענק, מאות צופים והסרט מוקרן בעותק של 35 מ"מ פילם. ראיתי את הסרט כבר מספר פעמים, שמחתי לקבל את הפרס לסרט התיעודי הטוב ביותר בישראל לשנת 2000, אבל שם, בברלין, ראיתי אותו מחדש, ממש כמו בפעם הראשונה. כשהחלה הסצנה על סירת הדיג בלב ים, סצנה שבה רונאל, אחי, וגם אני כואבים את חוסר הקשר והיעדר התקשורת עם הורינו לא יכולתי להתאפק. בכיתי. כן, בכיתי עוד פעם. בצילומים בכיתי. כשעבדתי על העריכה עם טלי הלטר המופלאה בכיתי. וגם הפעם בברלין. הסרט נולד מחדש. האם זה רק הקרנת הסרט בפילם על מסך ענק שריגשה אותי או שבעצם ההתמודדות שלי עם זיכרון השואה, כבן דור שני לשואה, מול קהל גרמני בברלין היא זו שמתחה את עצבי להתפקע? בזמן ההקרנה ישבתי באנונימיות מוחלטת בתוך הקהל. הם בכו באותם המקומות בדיוק שבהם אנחנו כאן בוכים, והם צחקו באותם המקומות בסרט שגם הצחיקו אותנו.

כשעלה האור באולם ביקשו אותי אנשי הפסטיבל לעלות לבמה ולהשיב לשאלות הקהל. והם שאלו ועוד איך: מה אתה חושב קרה לה לתינוקת שנעלמה? האם היא נחטפה מבית החולים? האם נמכרה לאימוץ לא חוקי? האם יש עוד משפחות בישראל שסבלו מבעיה זהה, אז בשנים הראשונות של המדינה? איך הגיבו האחים שלך על החשיפה העמוקה של חייכם הפרטיים? מאיפה היה לך האומץ להיחשף כך לפני כל העולם? מה שלום אמנון, מה קורה איתו עכשיו, האם הוא עבר את המשבר והחלים? האם אתה מתכנן להפיק פרק ב', להמשיך לחפש?

בכל השאלות עמדתי יפה. עד השאלה האחרונה. לא, אני לא חושב שאפשר לגייס שוב כוחות נפש וכוח יצירתי לפרק נוסף וליצירה נוספת שתופק בעוצמה שכזו. הסרט הזה היה תובעני למדי באופן פרדוקסלי. מצד אחד צילמתי במשך כ-3 שנים את בני משפחתי, את אחותי ואת שלושת אחי. הייתי עם אשתי וילדי ברבים מימי הצילום ביחד. ולמרות זאת, ואולי דווקא בגלל זה לא הייתי איתם. ראשי וליבי היו ביצירת הסרט. אלא שבהתמודדות עם חומרי הסרט עברתי תהליך של גילוי עצמי ושל הקשר המורכב והאהבה לאשתי וילדי.

עם העבודה על הסרט הזה לקחתי אחריות על חיי. את הסרט הזה יכולתי לעשות רק אחרי ששני הורי עברו מהעולם. כל עוד הם היו בחיים הרצון למרוד בהם היה חזק יותר מהצורך להשלים איתם, עם המציאות שאותה הם בנו עבורי. כשהם נפטרו חשתי שחרור ויצאתי לעצמאות. לקחתי לעצמי כמשימה לחפש את בתם הראשונה שנעלמה מבית חולים אסף-הרופא בראשית 1952. רציתי מאוד להשלים איתם, עם ההורים שלי. אמנם נכון שלא הייתי מסוכסך איתם, אבל בהחלט הייתי מסוכסך עם עצמי. כשהם נפטרו יכולתי להעלות לראשונה שאלות שהטרידו אותי עד אז: למה הייתי מוכרח לחיות את חיי כקורבן? לגדול כבן להורים שראו עצמם אשמים בכך שנשארו בחיים בעוד שאר בני המשפחה שלהם נספו בשואה?

לאחר מותו של אבי גיליתי את היומן האישי שכתב בשנה האחרונה לחייו. יש בו את הצוואה, יש בו את המורשת שביקש להנחיל לנו, יש בו את סיפור השואה הפרטי שלו. אבל מעל הכל יש בו מאבק אנושי לשפיות. לא לאבד את השפיות. לא לאבד את האמונה. מאז שחזרתי מברלין התחלתי להתכתב עם היומן האישי שלו. הוא כותב ואני עונה. אני שואל שאלות שמעולם לא העזתי לשאול והוא משיב לשאלותי ביומנו. כמו ידע שיש בכוחו להתיר את הסבך שאליו נקלעה הנפש שלנו, ילדיו, בני דור שני לשואה. כך שהיום, בדיעבד, לאחר הביקור בברלין והמפגש עם הקהל הגרמני ועם עצמי, אני מבין שהסרט עוסק לא רק בתעלומה ובניסיון לפתור אותה, לא רק באחוות אחים ובכח המניע חיי משפחה כאן ועכשיו אלא גם ואולי בעיקר – בבני הדור השני לשואה והניסיון הנואש להשיל את התווית הזו מעליהם.

בברלין, הסרט כבש את הקהל הרחב הבאז סביב הסרט עשה את דרכו בין אורחי הפסטיבל, הקהל הרחב והמבקרים. למחרת הפסטיבל כתב האנס-יורג רוטר, בכיר מבקרי הקולנוע של אחד העיתונים החשובים בגרמניה ה"פרנקפורטר אלגמיינה צייטונג" שהסרט "רשימת אהבה" היה שיאו של הפסטיבל בברלין. לא פחות. במקביל הוגשה למפיק הסרט, יהלי גת, טיוטת חוזה להפצת הסרט בבתי קולנוע בגרמניה, ב- "art houses" ובמרכזי תרבות וקולנוע.

סרט תיעודי אינו נידון בהכרח להקרנה חד-פעמית בטלוויזיה. לא כל סרט, אבל בהחלט סרטים שמספרים סיפור חזק ומרתק, יכולים לעשות את דרכם לקולנוע גם כאן בישראל. "רשימת אהבה" עלה גם בהקרנות מסחריות במספר ערים בישראל.

צוות:

צלם: איציק פורטל // עורכת: טלי הלטר-שנקר // מפיק: יהלי גת

במאי: דוד פירש

הסרט הופק בסיוע: הקרן החדשה לקולנוע וטלוויזיה, נגה תקשורת ו - JCS Content